

Kmetijske in rokodelske novice.

Na svitlobo dane od c. k. kmetijske družbe.

Tečaj III.

V sredo 17. Kimovca. 1845.

List 38.

Hvala kmetijskiga življenja.

(Poleg latinskiga.)

Osrečen vsak, ki proč od mést šumenja,
 Ko nekda j njega spredniki pošteni,
 Na lastnim polj' se veselí življenja!
 Nevdan dobičkov prenevarnih ceni:
 Ne gane njega divji hrup vojšakov,
 Ne stras'jo ga valov' morjá nobeni;
 Ne obiskuje pragov on veljakov,
 Ne mara on za kraje zlo sloveče:
 Temuč ko vidi lep zarod živakov,
 Priveže ga na jagnjede leskeče;
 Al pa vesel v porašeni dolíni
 Od délječ gleda čede mergoleče;
 Nerodovitni z nožem véj rastljini
 Odreže verh, in rodovitno vcepi;
 Al striže krotke ovce na planini,
 Al hrani sterd v posodi lepi.
 In kader jesen z sadjem se obilnim
 Približa drevja, ki v mladost'ga cepi,

Z veseljem si serce napolni silnim,
 Tergaje sad, k' je vsadil ga v razore
 Zemlje, in grozde z jagodam' številnim'.
 Kdo tólike dobrote plačat' more
 Bogú, in mu spodobno poverníti,
 Ki nam terdné življenja stav' podpore!
 Zdej ljubi se pod hrastam mu hladíti,
 Al počiváti na zeleni trati,
 Med tém vodé poslušat' se derviti,
 Al v gojzdih tice lepo prepevati:
 Med tém studenci čisti skoz igrajo;
 Kakó sladkó se zraven da zaspati!
 In kader mraz nam zimski časi dajo,
 Deževje, sneg široko tla pokrije:
 Zveri, ki v gojzdu krog in krog divjajo,
 Od naglih psov podene lovec bíje;
 Al pa na hriba razmeten' planjavi,
 Grahaste drozge v skrivne zanjke víje.

Tud zajcu in žerjavu on nastavi,
 Ki zabredó v konopce seb' narjene,
 Ter sladki truda sad si 'z njih napravi.
 Kdo tú skerbí si 'z glave ne prežene,
 Ki jih ljubezin zvesta naklonjuje?
 Če skernost zraven sramožljive žene
 Pohištvo, otróke drage oskerbljuje,
 Ter ko Sabinka *) od sonca ogorela,
 Možá z večerjo zvesto perčakuje;
 In on, od težkiga ko pride dela,
 Pripravljene jedí z okusam vživa
 Z družino, ktera krog sedí vesela —
 Kakó po takim vse sladko počiva!

Šmarski.

*) Sabinke so bile nekda j práv pridne
 kmetijske gospodinje.

Kakó se smolárji od smerekovih gojzdov odganjajo.

Posestniki smerekovih gojzdov po lastni skušnji vedó, de smereka po raznim poškodvanju v rasti zastáne, ali se clo posuší.

Plaziti se po smerekah in obsekovati jih, je zlo škodljivo. Nar več škode pa storijo smerečju smolarji, ki po smerekovim drevju smólo krešejo.

Smolokres se ob spomladanskim času po tatvinsko v smereče pertêpe, naréže smerekovo deblo, in mu odkerhne nekoliko lupa. Iz ranjeniga debela začne drevni sok, to je, smóla se cediti. Smolni sok sicer zalíva olupljeno stran debela; tudi bi začelil rano, pa pride smolár ob toplim poletju, odkreše nacejeno smolo od debela in mu naredí za prihodnjo berilo še večí rano. Smolokresi opravljajo svoje tatvinske dela večidel ob praznikih in ob svetih nočéh, težko jih je zalezovati; kadar česar čutijo, hitro pobégnejo in zginejo, de ni smradú ne sledú za njimi več; samo znamnje poškodovaniga drevja pustijo za sábo. Veliko število

pogojzdnih čuvajev ne zamore obvarvati gojzdov pred škodljivimi smolokresi.

Kaj je tedaj storiti, de bi se škodljiva smolarska goljazen od smerečja odgnala? Zoper to poškodvanje daje neki skušen posestnik velikih gojzdov naslednji nauk, nemreč: Namešaj z vgašenim apnam žaganja namesto peska, enako zidárskimu moltru; z tem zamaži rane, ki ti jih smolokresi po drevesih naredé. To mazilo popíva smolnati sok, in ni lesu škodljivo; sok in mazilo se skup sprimeta, in se v lesu obrasteta; rane se zacelijo, de se smóla iz drevésa nemore cediti. Pri pomanjkanju apna, naredi mazilo iz ilovce in kravjeka na vódi, v kateri se nekoliko lima skuha, to je tudi práv koristno za tako delo.

Pertêpe se smolokres vdrugeč po tatvinsko, upajoč, de bo dovelj smóle nabral; hitro začne zamazano rano odkresovati, pa najde z šaro namešano smolo, ki ni za nobeno rabo. Če morebiti novo rano naredí, zamaži jo hitro za njim ravno takó kakor spervič. Smolokres še nekterikrat strahoma pride, pa vidi, de se ne da več čiste smóle

dobivati, nasmetene pa prodati nemore, kér tedej vidi de mu skerb in trud ne verže, smolarijo opusti.

(Tyroler Wochenblatt.)

Kakó in zakaj priden vertnar svoje drévje vseskozi snaži in čedi?

Vlastnik lepiga sadniga verta, ki nima enaciga okoli in okoli, *Boštján* po imenu, si je po dežju v svojim vertu veliko prizadeval, z oestro cunjo debela svojih sadnih drevés osnažiti, takó, de mu je pot po čeli lil. Njegov sosed *Lenard* to viditi, se mu na vse gerlo smeja, in proti njemu gredé, ga nagovori rekoč: *Boštján!* mende te seme ližejo; sej boš vso kožo od drevja oddergnil! *Zakaj je neki tó dobro?*

Boštján. Kmalo ti bom povedal; le sém pridi čez plot, sej vidiš, de se mi mudí, de od dela ne morem; tje čez plot ti pa tudi vpil ne bom.

Lenard (čez plot prihlomasti.) No, sim že tukaj, *Boštján!* Na! šnofaj enkrat, boš lažej dergnil in hruškovo kóžo likal. Kaj delaž? ali ne mlatiš prazne slame?

Boštján. Ti presneti *Jurčik* ti! Povej mi, ali se rad včasi z merzlo vodó vmivaš?

Lenard. To se vé de.

Boštján. Se greš tudi včasi kopat?

Lenard. Kej rad; posebno v vročini, to je pač zdravo.

Boštján. Čedi in pometa tvoja žena hišo? čistiš poredama svoje njive od plevela? si skertačiš nekterikrat svojo sukno?

Lenard. To se vé de; le kaj takó nerodniga me ne baraj več!

Boštján. Takó? práv je! Povej mi *Lenard*, ali tudi svoje drevje po vertu večkrat snažiš in od škodljivih merčesov trebiš?

Lenard. Drevje? Kakšno drevje? Kdo se bo še z tem delam vbijal? —

Boštján. Kaj ne, tega ne razumeš? To je pri tebi prazno delo, ako je ravno tvoje drevje polno mahú!

Lenard. Kaj morde mah drevju kaj škodje?

Boštján. Kakó moreš, ljubi moj! kaj taciga prašati? Verjemi, de je mah drevju velika bolezen; pojdi tedaj urno domú, vzemi oestro cunjo v roke in dergni z njo mah od drevja, kar nar bolj moreš; zdej po dežju je mah še moker in gré rad od drevja proč. Le hitro pojdi, hitro! (ga naprej porine.)

(Konec sledí.)

Od družíne.

(Konec.)

M. Tvoje misli, prijatel, res niso slabe. *Bog* daj, de bi se tudi izpeljalo, kar svetuješ! — Pa kakó bi bilo mogoče, lišp in kinč zatreči, družíno napeljati, de bi si za stare dni kaj perhranovala, hlapce odvaditi, de bi po oštarijah vsiga ne zabajkali, po nóci per pokoji bili — tega mi še nisi povédal.

G. Moj ljubi, to je kaj družiga. K temu bodo tudi postave težko kaj perpomogle, če božji strah ne bo družíni gospodaril. Gospodaril ji pa ne bo, dokler ga ne bo per gospodarjih in gospodinjah *) — Šaj poznaš *Želodnikarja* in *Li-*

povška, dva kmetovavca, ki v *Péskih* nar bolj slovita. Vsak od nju ima po šestéro družíne, pa kakošni ljudje so nju hlapci in dékle: v zgled so vsi mladíni dalječ okoli. Pa tudi ne vidiš, ne *Želodnikarja* ne *Lipovška* nikdar pijaniga, nikdar režočiga. Ako kaj ne véš práv obrniti, le eniga tih dvéh vprašaj, in per priči ti bo povedal, kaj de je storiti, in če vbogaš, ti ne bo žal. Je le veselje, se per njima pomuditi, od vsega vésta govoriti, kar podučí ali razveseli; pa *Bog* ne daj, de bi se kdo prederznil vpričo nju kvantati, klafati ali pleperce péti: ne bo dobil več dobriga očesa. Drugači so pa per njima pèsme, šale, kratkočasi domá. Mende ni nobene svéte, pa tudi posvetne, kratkočasne, tóde pošténe pèsmi, ki nikogar ne zmoti ali pohujša, de bi se po stanji, njivah, travnikih in gojzidih tih dvéh verlih mož ne razlegala. Ob nedeljah in praznikih po večernicah, pozimi per preji najdeš pa celo hišo združeno v lepoglasnim petji: oče in mati v šum mladine svoje glasove perlagata, in otrok, komaj tri pedí dolg, ze tudi, očetu ali materi na kolenu — vmés čivka, ko tanjka pišalica v orglah. Se rés zdí človeku med njimi, kakor de bi v nebésih bil; in gré vès dobrovoljin in vesel od njih, — in to veliko veselje mu ni — penéza vzélo! — Oben večér ne preide, de bi cela hiša ne opravila združena večerne molitve. Vsa družína ima čedne, zdrave, snažne spalnice — po spolih razdeléne. „Noč je za počivati“ pravita. In gorjé hlapcu, ko bi to besedo količkaj prelomil; slovó gotovo dobí drugo jutro. Razterganiga, vmazaniga ne terpita, pa tudi ošabno nališpane dékle ne. Vsi imajo pa obilno čedniga, snažniga kmetijskiga oblačila. Cerkve imajo za to, za kar so — za božje hiše; in družíni je perpušeno; si po želji ob nedeljah in praznikih dušo per božji službi okrepčati. Na božjo pot se od tih dvéh hiš le malo hódi. *Lipovšek* rad reče: „Premnogi pravi, de gré na božjo pot, pa gré le *Bogu* na pot; če gré od dóma še kaj pobožen, pride rad brezbožen domú.“ — *Jéli Marka*, ko bi takó per eni dóbi mi vsi gospodarji bili, bi pa še postav za družíno treba ne bilo.

M. Pač res. Dokler se pa še takó lahkó hiša najde, de skoz strého dež na mizo kaplje, ded pa cele dni po oštarijah dolg čas prodaja, baba celo kramo na sebi nosi, de je bolj pošasti, ko žéni podobna; de otroci v šolo in cerkev ne morejo, ko nimajo kaj obleči; se štibra ne odrajta, dokler se tirjavec ne perkaže; de se ta zrél zakonski par z šénti pozdravlja, z kletevjo in tepežkanjem v srédi noči družíno, otroke in soséde iz spanja zbudi; ne ón ne óna *Očenaša*, pridno ne znáta: se je čuditi, če je mladína hudobna, družína vsa divja?

G. Ko bi se v naši soseski le enkrat *B—ca* stegnila, ki vse ženske k lišpu napeljuje; in *Č—c* raztréšil, ki nam fante pijančevati in kvartati učí, bo pa kmalo boljši. — *B—co* je tamkej neki nemec srečal, ko je ravno vsa nališpana v cerkev šla; smejati se moram, kadar se spomnim, kako ga je preletélo, ko sta vkup prišla. *Ostermel* je: in ko jo nekaj časa debelo gléda, reče: „Das Mensch schaut aus, wie ein Palmesel.“

M. Práv ji je storil; pa méniš, de se kaj zméni za tó? Ne bo storila, dokler ne dobí z lopáto po rébrih. Práv vesel sim, de sim k tebi prišel. Rad bi še bil per tebi: tode večérja bo že hladna. Danes teden po večernicah — pa véš, de si kmalo per meni: so se otroci silno lepo pèsem v šoli naučili, jo bomo pa zapéli. Mirno počivaj! Lahko noč vsim skupej!

*) To so pač resnične besede! Če hočemo pòsle poboljšati, moramo pri gospodarjih in gospodinjah začéti. „Above majori discit arare minor“ je latinski pregovor, ki se po slovensko takole glasi: „Kar mladi ne véjo jim stari povéjo.“